

Regels Maken Vlegels

Met zijn collega Bendtsen, minister voor economie en bedrijfsleven uit Denemarken, pleitte minister Zalm onlangs in de *Financial Times* nog eens voor minder regels en wetgeving. Het was niet zijn eerste keer en hij is niet de enige. Waarom zijn die regels zo hardnekkig?

Regels zijn gestolde en gecumuleerde uitkomsten van leren. Regels geven aan wat werkt en stellen agenten in staat om deel te nemen aan samenleving en economie met efficiënt gebruik van schaarse mentale middelen. Regels reduceren onzekerheid en maken afstemmen van gedrag tussen partijen eenvoudiger.

Regels zijn vaak het resultaat van onderhandelingen in het verleden tussen partijen. In vele gevallen is de roep om de-regulering vooral te begrijpen als een roep tot openbreken van die sociale overeenkomst; de selectie van de regels die weg zouden kunnen omdat ze 'overbodig of bovenmatig belastend' zijn is veelal eenzijdig.

Regel, kunnen uiteraard afgeschaft worden. Wees er echter op beducht dat afschaffen niet slechts opbrengsten met zich meebrengen zal, maar veelal neerkomt op een herverdeling van risico's (Moss 1992). Omdat het hier kan gaan om onbedoelde effecten die in een toekomst zichtbaar kunnen worden, is het maken van een fout van de eerste soort (een regel is nuttig, maar wordt toch bij het grofvuil gezet) reëel.

De neiging om regels bij het grofvuil te zetten komt vooral op wanneer ze niet overeenstemmen met andere regels. Het afschaffen van één van de regels is in ieder geval een gezondere reactie dan het nader aanscherpen van relevante regels. Regels die gedrag tot in detail voorschrijven zijn zeer moeilijk aan nieuwe omstandigheden aan te passen. Regels die speelruimte laten en niet compatibel zijn met andere regels geven een impuls aan creativiteit, maken sociale ondernemers van ons. Regels geven creativiteit ook richting, maken het zelfs mogelijk (Perry-Smith & Shalley 2003). De mazen worden opgezocht, en soms worden de grenzen van het betamelijke overschreden. Regels maken ook vlegels.

Regels opheffen als doel op zich is vooral vlegelachtig. Het mist de onmisbare maar vaak onzichtbare waarde van regels, ook in het economische verkeer. Bij toetreding tot de Europese Unie moeten aspirant-leden alle ruim 80.000 pagina's vullende regels van het *Acquis Communautaire* invoeren. Ook al zijn vele van die regels kostbaar om te implementeren, enkele onderling incompatibel, en zijn er ongetwijfeld ook verouderde regels tussen, een goed functioneren van markten kan niet zonder.

Geen marktwerking, dus, zonder gepaste regels. Op de vraag welke regels passen is geen eenduidig, objectief antwoord te geven.

Neem gezondheidszorg. Veel recent ontwikkeld beleid, inclusief de herziene wijze van financiering van de kosten voor gezondheidszorg, past in een samenleving waar gezondheidsrisico's niet langer aan het systeem of de omstandigheden toegeschreven worden, maar louter en alleen aan de keuzes en het gedrag van het individu zelf. Hoewel dit nog niet betekenen moet dat gezondheidsrisico's ook voor rekening van het individu alleen komen (vgl. Schmid 2006), worden de relevante regels wel zo ingericht. Kosten en risico's worden herverdeeld. Meer komt voor rekening van het individu. Schaalvoordelen worden mogelijk niet aangegrepen, en voor enkele individuen of groepen vallen lasten simpelweg niet te dragen. Dat eerste is mogelijk een kostenpost die onlosmakelijk

met liberalisering samenhangt, maar over dat laatste is nog de meeste discussie.

Waar geen moreel probleem van gemaakt kan worden is echter de zoektocht van partijen naar de ruimtes die nieuwe regels bieden. Specialisten die een behandeling binnen de Diagnose Behandelcombinatie (DBC) in een categorie onderbrengen waar de vergoeding hoger uitvalt, zouden, als ondernemer, geprezen moeten worden in plaats van als dief te kijk worden gezet. Spreek deze mensen als rationele, calculerende individuen aan en ze gaan zich ineens realiseren welk gedrag, binnen het toelaatbare, hun maatschap het meest bevoordeelt (LeGrand 2003). Het zou beleidsmakers niet mogen verbazen, en beursgenoteerde verzekeringsmaatschappijen al helemaal niet.

Regels maken onvermijdelijk vlegels, maar niet elk vlegelachtig gedrag is onwelkom, en niet iedere vlegel verdient de schandpaal. Gelukkig is ook bekend dat mensen zich in marktsituaties juist niet als vlegels gedragen, bewust als zij zich zijn van onderlinge afhankelijkheden (Bowles et al. 2004). Dat vereist echter wel een situatie waarin bestaanszekerheid geboden is en de verdeling van middelen en mogelijkheden niet overdreven en ongefundeerd scheef is.

LITERATUUR

Bowles, S., J. Henrich, R. Boyd, C. Camerer, E. Fehr en H. Gintis (red., 2004) *Foundations of Human Sociality*. Oxford UP.

Le Grand, J. (2003) *Motivation, Agency, and Public Policy*. Oxford & New York: Oxford UP.

Moss, D.A. (1992) *When All Else Fails - Government as the Ultimate Risk Manager*. Harvard UP.

Perry-Smith, J.E. en C.E. Shalley (2003) "The Social Side of Creativity" *Academy of Management Review* 28(1): 89-106.

Schmid, G. (2006) "Social risk management through transitional labour markets" *Socio-Economic Review* 4: 1-33.

WILFRED DOLFSMA

UHD, Utrecht School of Economics & professorial fellow, Universiteit Maastricht (UNU-MERIT)